

ZEER GEHEIM

MINISTERIE VAN ZAKEN OVERZEE

7133
A 9070/19

Kabinet.

'S-GRAVENHAGE, 28 j a n u a r i 195 8

Nr. Letter A ⁵ - ZEER GEHEIM.

ONDERWERP:

Psychologische oorlogsvoering
van Indonesië tegen Nederland.

AAN DE HEER MINISTER-PRESIDENT,
Minister van Algemene Zaken

P E R S O O N L I J K

Met verwijzing naar het U op mijn verzoek door de Afdeling Verbindin-
gen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in afschrift toegezonden
geheim telegram van de Gouverneur van Nederlands-Nieuw-Guinea,
referentienummer 5851, heb ik de eer U hiernevens een kopie aan te
bieden van het desbetreffend, mij door Dr. VAN BAAL aangeboden meer
uitvoerige bericht.

Het komt mij voor, dat het hier gesignaleerde plan tot intensivering
van de strijd van Indonesië tegen Nederland typisch past in het kader
van de Aziatische acties in algemene zin.

Ik teken hierbij aan, dat van dit bericht mede afschrift werd toege-
zonden aan onze ambtgenoten de Vice-Minister-President, Minister van
Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorgani-
satie, de Minister van Buitenlandse Zaken, de Minister van Marine.

DE MINISTER VAN ZAKEN OVERZEE,

PSYCHOLOGISCHE OORLOGVOERING TEGEN NEDERLAND

Door de Nationale Veiligheidsraad is in het kader van de bevrijding van Irian Barat een plan tot intensivering van de strijd tegen Nederland vervaardigd, dat is opgesteld na overleg met de regering en samenhangt met de reis van President SOEKARNO naar het buitenland, de A.A.-conferentie en de thans heersende meningen in het buitenland. De instructie behelst een verdere stimulering en uitwerking van de reeds aangevangen psychologische oorlogvoering, welke gericht was tegen alle Nederlanders zonder onderscheid.

Hierbij werd vooral gehamerd op het verlies van de Nederlandse bezittingen en de nadelen, verbonden aan de eventuele verbreking van de politieke en economische betrekkingen met Indonesië, voor het geval dat de Nederlandse regering de politiek t.a.v. Irian Barat zal blijven volhouden.

De Nationale Veiligheidsraad heeft thans een nadere onderscheiding van drie groepen Nederlanders voor ogen, die bewerkt moeten worden, nl.

- a) Nederlanders in Indonesië;
- b) Nederlanders in Nederland;
- c) Nederlanders in het buitenland.

In de psychologische oorlogvoering is Indonesië verzekerd van de volle medewerking van de z.g. A.A. landen.

Ad a. Door de acties van de Indonesische regering tegen Nederlanders en Nederlandse belangen in Indonesië zijn de Nederlanders in Indonesië reeds geheel vermurwd. Verscheidene vertegenwoordigingen van het grootkapitaal in Indonesië hebben hun directies in Nederland doen weten, dat zij het standpunt van de Nederlandse regering om Irian-Barat te behouden ten koste van het grootkapitaal, niet kunnen billijken. Zij zijn thans in het stadium gekomen, dat zij oöfte que oöfte besprekingen, in welke vorm ook, met Indonesië willen, aangeziens anders miljarden teniet gaan.

ad b. Voor wat de Nederlanders in Nederland betreft acht de Nationale Raad zich verzekerd van de steun van de religieuze kringen, die in Indonesië hun arbeidsveld hebben, en voor een groot deel socialistisch georiënteerd zijn.

Onder de invloed van de gebeurtenissen in Indonesië oefenen thans socialistische (P.v.d.A), economische (grootkapitaal), religieuze kringen (Missie en Zending) druk uit op de Nederlandse regering om haar halsstarrige houding te laten veran.

ad c. Ook de Indonesische vertegenwoordigingen in het buitenland hebben bepaalde instructies ontvangen t.a.v. de Nederlandse belangen en de Nederlanders aldaar. Door een stelselmatige propaganda moeten ook de Nederlanders in het buitenland er van doordrongen worden, dat Indonesië niet zal wijken en dat hierdoor alle betrekkingen met Indonesië verbroken zullen worden.

De Nationale Veiligheidsraad is van oordeel, dat Nederland op deze wijze geforceerd zal worden de besprekingen met Indonesië te openen onder toezicht van de UNO.

CONFIDENTIEEL

- 1 -

18
12De toestand in Indonesië.

Wanneer men de verwarde toestand, die sinds begin december in Indonesië heerst, in beschouwing neemt dan zal men als Nederlander geneigd zijn om de acties tegen de landgenoten en hun belangen als hoofdzaak te zien. Wat dieper op de zaken ingaande wordt het echter duidelijk, dat dit slechts een fase is in de strijd, die nu ook in dit dichtbevolkte eilandenrijk wordt gestreden tussen de communisten en hun tegenstanders. De sinds de soevereiniteits-overdracht vrijwel steeds verslechterende economische toestanden in het land, gepaard gaande met onbekwaamheid en corruptie in de regeringskringen, hebben een goede voedingsbodem gevormd voor de communistische propaganda. De goed gedisciplineerde PKI onder de efficiënte leiding van een knap organisator als Aidit heeft daarvan de duidelijke vruchten geplukt. Zulks is duidelijk gebleken in de diverse verkiezingen, te beginnen met die voor de volksvertegenwoordiging tegen het einde van 1955. Telkens zijn de roden met winst uit de bus gekomen. Met name geldt dit voor Java, in mindere mate voor de overige eilanden van de Archipel. Voor de successen van de communisten in het algemeen moet men de redenen zoeken in een aantal factoren:

- 1°. De goede partij organisatie.
- 2°. De incompetentie en corruptie in de regeringskringen. De PKI steeds uit de regering geweerd, kan in dit opzicht een schone lei tonen.
- 3°. De als resultaat van de in voorgaand punt genoemde onbekwaamheid, en spijzucht. Steeds verslechterende economische toestanden, met als gevolg grotere armoede voor de in doorsnede toch reeds arme bevolking.

De in het laatste punt genoemde factor maakt tevens duidelijk, dat de winsten van de roden in hoofdzaak zijn en nog steeds worden geboekt op het dichtstbevolkte en per hoofd armste eiland Java. Op de andere grote, relatief welvarende, eilanden heeft de PKI minder vorderingen gemaakt. Men zou ook kunnen aanvoeren, dat de werkelijk religieuze bevolkingsgroepen, zij het moslem danwel christen, een naar verhouding grotere weerstand hebben geboden aan de communistische penetratie. In de PKI - bastions, midden- en oost Java, is de bevolking weliswaar in naam ook Islamietisch, doch minder zuiver dan bijv. in west Java en Sumatra.

De separatistische bewegingen op de buiten liggende eilanden welke in 1957 zich ontwikkelden vooral op Sumatra en Celebes, doch ook in iets mindere mate op Borneo en in west Java, vinden hun redenen zowel in de ontevredenheid over de slechte economische toestanden als in de vrees voor de communistische opmars. In de loop der tijd heeft het laatste aspect aan belangrijkheid gewonnen en is de kloof tussen het centrale gezag en de dissidente gebieden, niettegenstaande de diverse conferenties van overleg, wellicht nog dieper geworden.

Een niet te onderschatten factor hierbij is ook de parallel lopende anti-Javaanse stemming bij de overige bevolkingsgroepen.

Een welkom afleidingsobject in deze interne desintegratie vormt de tegen Nederland gerichte eis tot afstand van Nieuw-Guinea. Zonder enige twijfel leeft deze claim bij alle Indonesiërs. Sukarno heeft door een knappe persoonlijke propaganda-campagne, de verschillende opvattingen omtrent de verwezenlijking van de Nieuw-Guinea aspiraties, weten te vlakken en weer enige eenheid in de gelederen weten te verkrijgen. De tegen de Nederlanders gerichte acties, ten doel hobbende de Nederlandse regering te dwingen tot onderhandelen over het bestreden gebied, is ech-

acties

ter uit de hand gelopen. Ongetwijfeld heeft de PKI hierin de hand gehad. Tekenend voor haar praktijken is dat het eerste eigengereide op treden van de arbeiders geschiedde door het PNI-vakverbond. De PKI houdt zich op de achtergrond en laat anderen de kastanjes uit het vuur halen, zo ook bij de liquidatie van de Nederlandse ondernommingen. Volen horkonnen echter in het patroon de klassieke methode van de communisten, zoals deze o.a. in enige oost Europese landen is toegepast, teneinde aan de macht te komen.

De Indonesische regering probeert paal en perk te stellen aan het eigenmachtig optreden van de vakbonden, doch lijkt althans op Java, niet bij machte verder afglijden te voorkomen. De economische chaos die ongetwijfeld het resultaat van de z.g. nationalisatie van bedrijven zal zijn, zal de gezagsorganen voor grote moeilijkheden stellen, de met deze chaos gopaard gaande verdere verarming zal de PKI een dankbare voedingsbodem geven in de honger der massas. Het laat zich aanzien dat zo, dank zij Soekarno, Java als een rijpe appel in de communistische schoot zal vallen.

Op de andere grote eilanden, vooral Sumatra, is men van het gebeurde geschrokken. Men wordt er steeds beducht voor de communisten. Voor zover mogelijk probeert men hier de ontwrichting van de economie te voorkomen door de Nederlandse bedrijven onder militaire bewaking te stellen. Het door Soekarno beoogde en ook onigermate bereikte herstel van de eenheid is door de gang van zaken opnieuw voor te zoeken. Wederom tekenen zich twee kampen af, de communisten, die de overhand hebben op Java (met een kern van weerstand in Masjumi-west Java) en de tegenstanders met als voornaamste steunpunten Sumatra en noord-Celebes. In Sumatra zijn het vooral kolonel Simbolon en overste Hussein die zich doen kennen als antireden, de laatste tijd bijgestaan door kolonel Dahlan Djambek, zeer actief in het organiseren van het Front Anti Komunis. Zij kunnen op de steun rekenen van overste Barlian in Palembang en Sjamsun Gaharu in Atjeh. De zwakke plekken op Sumatra zijn oost-Sumatra en de Lampongs, waar het communisme door transmigranten en ondernemingsarbeiders sterk is geïnfilteerd. Op Celebes is kolonel Sumual de sterke man, goed gesteund door overste Somba in Manado en in iets mindere mate door overste Saleh Lahado in Makassar. Op Java vormen, zoals eerder vermeld, de Sunda-landen in zekere mate een anti communistische kern. De territoriaal bevelhebber kolonel Kosasih zal echter nog duidelijker kleur moeten tonen. Midden- en oost-Java moeten naar het voorkomt als overgeleverd aan het communisme worden beschouwd.

Borneo is een vraagteken, het grote Chinese volksdeel is grotendeels rood. Er is echter ook een streng Islamietisch volksdeel, dat wellicht de balans in evenwicht kan houden.

De Molukken zijn in het algemeen niet rood. Overste Pieters, de militaire commandant, schijnt echter geheel aan Soekarno's lijn te lopen, bovendien schijnt tussen hem en Sumual de traditionele tegenstelling Ambonnees-Menadonees te heersen. Wellicht zullen de nog steeds aanwezige anti-Javaanse gevoelens hier de doorslag geven en zal deze eilandengroep zich bij de anti-communisten scharen.

De positie van het leger is in wezen reeds geschetst in de gezindheid van de regionale commandanten. De communistische infiltratie loopt er in de verschillende gebieden vrijwel parallel aan de gezindheid der plaatselijke bevolking. In de staf is zij nog betrekkelijk gering.

De persoon van Nasution dient afzonderlijk belicht te worden. Een persoonlijke beoordeling gebaseerd op direct contact is niet mogelijk, evenmin als via andere bevriende attaché's, door de grote teruggetrokkenheid, die deze stafchef in zijn verkeer met buitenlanders kenmerkt. Hij schijnt evenwel grote eerzucht te bezitten en niet terug te schrikken voor intriges. In zijn handelingen heeft hij zich zeer consequent getoond in zijn streven om het leger ondergeschikt te maken aan het wettige gezag, al mag men het niet altijd eens zijn met de daarbij gevolgde methodes. Er zijn mensen, die ook hierin persoonlijke gewin van Nasution zoeken en denken, dathij in het logor de discipline wonst te versterken om te zijner tijd dit strijdmachtonderdeel ten eigen bate te benutten. Dit lijkt wat vergezocht. In elk geval moet hij dan het doel zijn voorbijgeschoten, de loyaliteit van een niet-onbeduidend aantal hoofdofficieren is door vele van zijn maatregelen ondergraven. Nasution's gevoelens t.a.v. Soekarno zijn moeilijk te doorgronden. Een zeer grote rol speelt in het leger de aanhankelijkheid t.a.v. laatstgenoemde. Zij loopt vrijwel parallel aan de geschetste pro- en anti-communistische groepering.

De marine is totnutoe zeer gedisciplineerd en trouw aan de regering geweest. De communistische infiltratie is hier gering. In toenemende mate gaat echter in de rangen van majoor en kapitein ontevredenheid heersen over de gang van zaken. Evenals in het leger schijnt zich een groep te vormen, die zich gereed maakt om zonodig tegen een communistische regering de wapens op te nemen. Geruchten beweren, dat in januari, wanneer Soekarno in het buitenland is, door deze groepen in leger en marine een staatsgreep zal plaats vinden met het doel een rechtse regering te vormen.

De luchtmacht moet als loyaal aan Soekarno worden beschouwd, dank zij de chef, Suryadarma, die nauwe banden met Soekarno onderhoudt.

Hatta heeft waarschijnlijk als leider van de rechtse groeperingen afgedaan. Door zijn lankmoedigheid en aarzelend optreden is men in rechtse kringen het vertrouwen in hem kwijt geraakt. Wellicht is zijn plaats in de Sumatraanse groep thans ingenomen door Simbolon.

Soekarno is nog immer de grote volksleider. Hij weet de massa te boeien en zal naar het voorkomt in het voorkomende geval alle Javanen achter zich weten te verzamelen; wellicht ook nog een deel van de overige bevolkingsgroepen.

De recente aanslag op zijn leven, gepleegd door fanatieke moslim jongeren, (G.P.I.I.), heeft hem slechts aan prestige doen winnen. Vrees voor herhaling zal echter wellicht zijn optreden in het openbaar - waaraan hij zijn macht ontleent - beperken. Het ziekteverlof in het buitenland houdt mogelijk verband met angst voor zijn persoonlijke veiligheid.

Een steeds meer op de voorgrond tredende persoonlijkheid is Ruslan Abdulgani. Hij heeft grote invloed op Soekarno. In zijn functie van vice-voorzitter van de Nationale Raad heeft hij vrij veel macht. Ongelukkiger wijze behoort hij tot de linkse groep van de P.N.I. en speelt de P.K.I. in de kaart.

De capabele leider der communisten, Aidit, lacht in zijn vuistje wanneer beweerd wordt, dat de Indonesische communist in de eerste plaats Indonesiër is en blijft. Hij speelt zijn brilliant spelletje op de economische ruïnes van de regeringspolitiek.

Voorlopig wordt dit gespeeld op de rug van de Nederlander. Als inzet geldt het betwiste land van Nieuw Guinea. In werkelijkheid gaat het er om de economisch sterkere uit de weg te ruimen en de buit te verdelen. Dat men daarmee zijn eigen graf graaft is vele Indonesiërs duidelijk, doch zij schijnen niet bij machte de gang der gebeurtenissen te keren. De communisten kan het komende economische bankroet slechts welkom zijn.

Tegenover de hierboven genoemde figuren aan de linkerzijde - Soekarno, Ruslan Abdulgani en Aidit - is het moeilijk even sterke persoonlijkheden in het rechtse kamp te vinden. Men had er één in Hatta, doch zoals eerder gezegd, is men niet zozeer het respect voor hem als wel het vertrouwen in zijn kracht kwijt geraakt. In de Masjumi-kringen heeft men dan mensen als Mohammed Natsir en Burhanudin Harahap, waarvan de laatste wellicht de sterkere is en vergelijkbaar met Ruslan Abdulgani.

De sultan van Djokja, nog steeds gerespecteerd in legerkringen, heeft zich naar het voorkomt te veel geïsoleerd in zijn overigens communistische rijkje. Reeds eerder zijn genoemd en voldoende belicht de militaire leiders als Simbolon en Hussein op Sumatra en Sumual op Celebes. Het is echter moeilijk hen qua capaciteit op gelijk niveau te stellen als een Soekarno en een Aidit. Met laatstgenoemde zou wellicht de ondergedoken kolonel Lubis in slimheid ~~en~~ ~~zijn~~ ~~vermogen~~ kunnen worden gelijkgesteld. Zijn verblijfplaats is niet bekend, evenmin weet men veel van zijn activiteiten, mocht het tegendeel waar zijn, dan durft men hem van regeringswege toch niet goed aan te vatten. Het is niet waarschijnlijk, dat deze Lubis - wiens kleur overigens moeilijk is vast te stellen, doch die in laatste instantie zich anti-communistisch heeft getoond -, met de handen in de schoot zit.

Voor de Nederlanders valt, hoe men het ook bekijkt, niet anders te doen dan de belangen te liquideren en het land te verlaten.

Ziet men Nieuw Guinea als de werkelijke twistappel, dan is gezien de onverzoenlijke en lijnrecht tegenover elkaar staande standpunten der partijen een verzoening onmogelijk. Indonesië zegt een pokerspel te spelen en denkt dat Nederland binnen een half jaar door de knieën zal gaan, een zienswijze, die even absurd lijkt als de mening van de Nederlander, die denkt dat voor hem nog een keer ten goede zal komen in de Indonesische politiek. Doch ook wanneer men het gebeuren in Indonesië ziet als het voorspel van de strijd tussen communist en anti-communist, waarbij de finale door Indonesiërs onderling zal moeten worden uitgevochten, moet algehele evacuatie van de Nederlandse gemeenschap in dit land als noodzakelijk worden gezien. Zolang de Nederlander er is zal hij het kind van de rekening worden. In kringen van het Nederlandse bedrijfsleven dringt ten rechte door, dat het een failliete boedel is, waaruit men zich zo snel mogelijk dient terug te trekken, teneinde verlies aan lijf en goed zoveel mogelijk te beperken. Optimisten vindt men in dit opzicht steeds veel minder.

Binnen afziehbare tijd zal de chaotische toestand voor de bevolking voelbaar moeten worden. Wanneer er honger gaat heersen zal men in extreme kringen er niet voor terugdeinzen Nederland te beschuldigen van een economische blokkade, als gevolg van het stilliggen der K.P.M. vloot. De stemming onder de Nederlanders op Java is in het algemeen angstig. Men is bang, dat de regeringsapparaten, in geval van excessen niet voor hun taak opgewassen zullen zijn. Speciaal na de boycot-acties in Bandung en in Oost-Java kan men het gevoel van onveiligheid niet van zich afzetten. In de buiten liggende eilanden bestaat dit in veel geringer mate.

De bange voor gevoelens lijken misschien nog iets voorbarig, zij zijn zeker niet zonder goede grond. Het gevaar van excessen wordt met de tijd groter.

De Nederlandse gemeenschap in Djakarta laat zich na donker weinig meer buitenshuis zien. De straten zijn bij avond uitzonderlijk stil. Gedeeltematig is dit een gevolg van het sluiten der clubs, doch toch ook een uitvloeisel van uiterst voorzichtig zijn en het vermijden van enige mogelijkheid tot provocatie.

In de huizen leeft men meestal op de achterplatjes, aan de voorzijde zijn de woningen na donker gesloten. Wellicht is men hierin wat overdreven, doch het kenmerkt de stemming waarin men leeft.

De evacuatie der Nederlanders kan echter slechts geschieden met medewerking van de Indonesische regering. Weliswaar is deze toegezegd, doch het zal de vraag zijn of deze belofte geheel zal worden ingelost, wanneer men straks tot de laatste 10.000 of 5.000 man komt, die voor de Indonesische economie van vitale betekenis zijn.

Wat de positie van de scheepvaart betreft, de minister, "commodore Nazir", is bijzonder tegengevallen. Allerwege had men van hem krachtiger optreden verwacht. Ook hij is echter niet opgewassen gebleken tegen de massa van de vakbonden. Men realiseert zich in Indonesische scheepvaart- en marinekringen dat de verwisseling van vlag op de K.P.M. schepen een daad van zeeroverij is en men weet niet goed hoe men het probleem moet aanpakken. Dit laatste is overigens kenmerkend voor de houding van de Indonesische regering in het algemeen.

Hoewel hiervoor geen bewijzen zijn mag worden aangenomen, dat zowel Rusland als de Chinese volksrepubliek hulp zullen hebben aangeboden. Totmutoe zijn er nog geen tekenen geweest, dat de Indonesische regering die heeft aangenomen. Men zegt, dat Djuanda hoopt op Amerikaanse tussenkomst en hulp. Of men van deze zijde daartoe genegen zal zijn, ligt buiten de mogelijkheid van beoordelen. Vast staat wel, dat men in Amerikaanse kringen te Djakarta steeds meer bezorgd is omtrent de mogelijkheid van een communistische regering in Indonesië en een burgeroorlog. In ernst wordt de evacuatie van Amerikanen thans voorbereid.

Rusland, en meer in het bijzonder China, hebben hun voornaamste propagandist in Soekarno zelf. Deze is diep onder de indruk van hetgeen hij op zijn reis vooral in China heeft gezien. Ook de militairen, die er zijn geweest, hebben bewondering voor hetgeen in laatstbedoeld land in korte tijd is verricht. De vrees van sommige hunner voor een communistisch regime, schijnt nauwelijks in staat deze bewondering te temperen.

zamen met zich een beeld wenst te maken van de toekomst en de hiervoor geschetste strijd tussen de handte van anti-communisten, zal Java als geheel in handen der boosdaden worden gezien. Het de beste wil den wereld lijkt enig lichtpunt hierin niet te ontwaren. West-Java zal wellicht niet in zijn geheel in handen der communisten vallen, de Derul Islam zal zijn geliefden gesteekt zich door de vele Mosjami-arrangementen, die er in dit gewest nog zijn. Op Java zal een eventuele burgeroorlog, dan ook waarschijnlijk het felst zijn op de grenzen van het Preanger berglandschap.

Op Sumatra zullen de oost in het noorden en de Langongs in het zuiden de enige communistische sterkten vormen. Van genoemde twee gebieden lijkt die in de Langongs, door de mogelijkheid van de aanvoer van versterkingen uit Java, het gevaarlijkst, ofschoon in oost-Sumatra wellicht de communisten uit Malakka de helpende hand zouden kunnen bieden. Celebes met christelijk Menado in het noorden en Kahar Muzakar in het zuiden, kan geheel als een anti-communistische sterkte worden gezien. Borneo is een twijfelachtig gebied, de Bolukken zullen zich waarschijnlijk tegen Java keren, niet zozeer als anti-communist, dan wel om het Java n o juk af te schudden.

Bij dit alles lijkt het uitermate genest alle Nederlanders uit Indonesië weg te trekken. Zij zijn immers het meest gevestigd in de gebieden, die overheersend communistisch zijn, dan wel het terrein van de strijd zullen vormen, waar zij altijd het jlag zullen moeten betalen.

Hoe de westerse wereld de anti-communistische gebieden en groepen hulp kan bieden, is moeilijk te zien. Eventueel zal zij door het andere kamp allicht als interventie worden geïnterpreteerd, met het uiteindelijke gevolg een heraling van het oec in Korea, Cochin China, etc. is gebeurd. Het lijkt meilijk om een opgewekter beeld, dan het hier geschetste te geven omtrent de toestanden in Indonesië. In engere zin kan slechts geconcludeerd worden, dat de evacuatie van Nederlanders op korte termijn moet worden voltooid. Dit zal ook een einde kunnen maken aan de mogelijkheid voor Indonesië om de aanwezige Nederlanders als gijzelaars te gebruiken. Nederland zal daardoor de handen vrij krijgen om hand lang op te treden waar nodig en een sterkere positie kunnen innemen.

(transcriptie door bewerker)

- 6 -

ex.

Wanneer men zich een beeld wenst te maken van de toekomst en de hiervoor geschetste strijd tussen communisten en anti-communisten, zal Java als geheel in handen der roden moeten worden gezien. Met de beste wil der wereld lijkt enig lichtpunt hierin niet te ontwaren. West-Java zal wellicht niet in zijn geheel in handen der communisten vallen, de Darul Islam zal zijn gelederen gesterkt zien door de vele Masjumi-aanhangers, die er in dit gewest nog zijn. Op Java zal een eventuele burgeroorlog dan ook waarschijnlijk het felst zijn op de grenzen van het Preanger berglandschap.

Op Sumatra zullen de Oostkust in het noorden en de Lampongs in het zuiden de enige communistische sterkten vormen. Van genoemde twee gebieden lijkt die in de Lampongs, door de mogelijkheid van de aanvoer van versterkingen uit Java, het gevaarlijkst, ofschoon in Oost-Sumatra wellicht de communisten uit Malakka de helpende hand zouden kunnen bieden. Celebes met christelijk Menado in het noorden en Kahar Muzakar in het zuiden, kan geheel als een anti-communistische sterkte worden gezien. Borneo is een twijfelachtig gebied, de Molukken zullen zich waarschijnlijk tegen Java keren, niet zozeer als anti-communist, dan wel om het Javase juk af te schudden.

Bij dit alles lijkt het uitermate gewenst alle Nederlanders uit Indonesië weg te trekken. Zij zijn immers het meest gevestigd in de gebieden, die overheersend communistisch zijn, dan wel het terrein van de strijd zullen vormen, waar zij altijd het gelag zullen moeten betalen.

Hoe de westerse wereld de anti-communistische gebieden en groepen hulp kan bieden, is moeilijk te zien. Eventueel zal zij door het andere kamp allicht als interventie worden geïnterpreteerd, met het uiteindelijke gevolg een herhaling van hetgeen in Korea, Cochin China, etc. is gebeurd. Het lijkt moeilijk om een opgewekter beeld, dan het hier geschetste te geven omtrent de toestanden in Indonesië. In engere zin kan slechts geconcludeerd worden, dat de evacuatie van Nederlanders op korte termijn moet worden voltooid. Dit zal ook een einde kunnen maken aan de mogelijkheid voor Indonesië om de aanwezige Nederlanders als gijzelaars te gebruiken. Nederland zal daardoor de handen vrij krijgen om handelend op te treden waar nodig en een sterkere positie kunnen innemen.